

1.8.2017

EOAK/2910/2016

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamiehen sijainen Pasi Pölönen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Håkan Stoor

VÄLIAIKAISEN EDUNVALVOJAN HAKEMINEN POTILAAN HOIDOSTA PÄÄTTÄMISEEN

1 KANTELU

Arvostelitte A:n kaupungin viranomaisia siitä, että Teidän ei pyynnöstänne huolimatta annettu kotiutua terveyskeskussairaalaan. Katsoitte, että itsemääräämisoikeuttanne on loukattu. Lisäksi kerroitte, että Teille ei ole myönnetty henkilökohtaista avustajaa.

2 SELVITYS

Käytettävissäni on ollut seuraavat asiakirjat:

-A:n kaupungin hyvinvointipalveluiden selvitys, jonka liitteenä olivat hoidostanne ja palveluistanne laaditut asiakirjat.

-Edunvalvonta-asiaanne koskevat B:n käräjäoikeuden päätös 8.3.2016 ja C:n hovioikeuden päätös 16.6.2016.

3 VASTAUS

Olen tutkinut asianne, mutta en ole havainnut siinä oikeusasiamiehen toimenpiteitä edellyttävää lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä. Mielestäni väliaikaisen edunvalvojan määräyksen hankkiminen olisi kuitenkin ollut perusteltua sen jälkeen, kun kävi ilmi, että vastustitte hoitoanne terveyskeskuksessa.

Perustelen ratkaisuani seuraavasti.

3.1 Potilaan itsemääräämisoikeus

A:n kaupungille lähetetyssä selvityspyynnössä pyydettiin vastausta seuraaviin kysymyksiin:

Millä tavalla kotiuttamistanne koskeva pyyntö on käsitelty terveyskeskuksessa? Onko hoidossa noudatettu potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (potilaslaki) 6 §:ää (potilaan itsemääräämisoikeus)?

Potilaslain 6 §:n 1–3 momentissa todetaan seuraavaa:

Potilasta on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Jos potilas kieltäytyy tietystä hoidosta tai hoitotoimenpiteestä, häntä on mahdollisuuksien mukaan hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan muulla lääketieteellisesti hyväksyttävällä tavalla.

Jos täysi-ikäinen potilas ei mielenterveydenhäiriön, kehitysvammaisuuden tai muun syyn vuoksi pysty päättämään hoidostaan, potilaan laillista edustajaa taikka lähiomaista tai muuta läheistä on ennen tärkeän hoitopäätöksen tekemistä kuultava sen selvittämiseksi, millainen hoito parhaiten vastaisi potilaan tahtoa. Jos tästä ei saada selvitystä, potilasta on hoidettava tavalla, jota voidaan pitää hänen henkilökohtaisen etunsa mukaisena.

Tapauksissa, joita 2 momentissa tarkoitetaan, tulee hoitoon saada potilaan laillisen edustajan taikka lähiomaisen tai muun läheisen suostumus. [...]

Myös sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 8 §:n mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan toivomukset ja mielipide ja muutoinkin kunnioitettava hänen itsemääräämisoikeuttaan. Lain 9 §:ssä todetaan, että jos täysi-ikäinen asiakas ei sairauden, henkisen toimintakyvyn vajavuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi pysty osallistumaan ja vaikuttamaan palvelujensa tai sosiaalihuoltoonsa liittyvien muiden toimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen taikka ymmärtämään ehdotettuja ratkaisuvaihtoehtoja tai päätösten vaikutuksia, on asiakkaan tahtoa selvitettävä yhteistyössä hänen laillisen edustajansa taikka omaisensa tai muun läheisen henkilön kanssa.

Kaupungin hyvinvointipalveluiden selvityksistä käy ilmi, että olitte hoidossa terveyskeskuksessa 27.11.2015–30.3.2016. Tuona aikana halusitte palata kotiinne. Henkilökunta katsoi kuitenkin, että ette pärjäisi kotona ilman apua, jota ette tuolloin halunnut ottaa vastaan. Asiakirjojen mukaan kotiuduite 30.3.2016 omaan kotiinne, jonne Teille oli myönnetty kotipalvelua.

Arvioin asiaa seuraavasti.

Potilaslain 6 §:n perusteluiden mukaan säännöksen tarkoituksena on itsemääräämisoikeuden periaatteen mukaisesti asettaa potilaan suostumus hoidon luvallisuuden edellytykseksi. Potilaalla olisi pykälän 1 momentin mukaan oikeus kieltäytyä kaikesta hänelle suunnitellusta tai jo aloitetusta hoidosta (Hallituksen esitys HE 185/1991 vp).

Kaikkien hoitotoimenpiteiden edellytyksenä on siis potilaan suostumus. Asiakirjojen perusteella on selvää, että ette halunnut terveyskeskuksen osastohoitoa, vaan halusitte kotiin. Teille ei tuossa vaiheessa ollut myöskään määrätty edunvalvojaa, joka olisi voinut suostua hoitoon Teidän puolestanne (potilaslain 6 §:n 2–3 mom.). Teitä on siis terveyskeskuksessa hoidettu ilman omaa tai edustajanne pätevää suostumusta.

Asiakirjoista käy kuitenkin ilmi, että edustamistanne koskeva asia oli vireillä, kun saavuitte terveyskeskukseen. Terveystuon palveluohjaaja teki 2.12.2015 maistraattiin vielä ilmoituksen edunvalvonnan laajentamisesta henkilökohtaisiin asioihin. Asia siirtyi käräjäoikeuden käsiteltäväksi, joka 17.2.2016 määräsi Teille prosessiedunvalvojan. Asia ratkaistiin 8.3.2016, jolloin käräjäoikeus määräsi Teille edunvalvoja sekä taloudellisia että asumista ja hoitoanne koskevia asioita varten. Hovioikeus ei myöntänyt valituksellenne jatkokäsittelylupaa.

Nähdäkseni terveyskeskuksessa meneteltiin asianmukaisesti, kun sieltä haettiin edunvalvonnan laajentamista tilanteessa, jossa kotiutumisenne katsottiin vakavasti vaarantavan turvallisuutenne. Kun kuitenkin asian käsittely maistraatissa ja käräjäoikeudessa pitkittyi (asia tuli käräjäoikeudessa vireille 11.9.2015 ja päätös annettiin vasta lähes puolen vuoden päästä), olisi mielestäni ollut perusteltua hankkia väliaikainen edunvalvoja.

Holhustoimesta annetun lain (holhustoimilaki) 79 §:n mukaan kiireellisessä asiassa, joka koskee edunvalvojan määräämistä tai toimintakelpoisuuden rajoittamista, tuomioistuin voi antaa väliaikaisen määräyksen. Hakemuksen tekeminen kuuluu lain 72 §:n mukaan holhousviranomaiselle. Muu viranomainen voi kuitenkin ilmoittaa edunvalvojan tarpeesta holhousviranomaiselle.

Mielestäni väliaikaisen edunvalvojan määräyksen hankkiminen olisi ollut perusteltua heti sen jälkeen, kun kävi ilmi, että vastustitte hoitoanne terveyskeskuksessa. Toisaalta terveyskeskuksesta oli joulukuussa 2015 asianmukaisesti ilmoitettu holhousviranomaiselle edunvalvonnan tarpeesta. Pidän myös selvänä, että terveyskeskuksen menettelyn perusteena oli huoli turvallisuudestanne ja että hoidossa pyrittiin yhteisymmärrykseen kanssanne. Kotiutuksenne ja siihen liittyvien palveluiden järjestäminen näyttääkin tapahtuneen asianmukaisesti yhteisymmärryksessä kanssanne.

Edellä kerrotun perusteella asia ei anna minulle aihetta muuhun kuin että kiinnitän A: kaupungin hyvinvointipalveluiden huomiota holhoustoimilaisissa olevaan mahdollisuuteen hankkia potilaalle väliaikainen edunvalvoja hoitoa koskevaa päätöksentekoa varten.

3.2 Henkilökohtainen avustaja
